

Ierarhul și Monarhul: o întâlnire admirabilă la 1852

PROF. DR. DORU RADOSAV

Director, Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga"
Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca

În vara anului 1852 ierarhul Andrei Șaguna se întâlnește cu Francisc Iosif I, împăratul austriac, în timpul vizitei acestuia în Transilvania.

Întâlnirea cu împăratul este *admirabilă*, pe de o parte, prin caracterul excepțional, aferent unei vizite imperiale, iar pe de altă parte, deoarece întreaga întâlnire stă sub semnul unei exemplarități induse de întâlnirea a două personalități-model pentru epoca respectivă. Nu în ultimul rând caracterul admirabil al unei astfel de întâlniri este oferit de un transfer analogic sau schimb de semnificații dinspre ceea ce înseamnă noțiunea de admirabil spre o situație sau eveniment, spre o realitate. Astfel, cuvintele "admirabil" și "admirare" vin de la verbul latinesc "mirari", ceea ce înseamnă "privire fixă", "a contempla", "a se mira", "a admira". Din această "privire fixă" și "contemplare" francezii au derivat, foarte just, cuvântul "miroir – oglindă", fiindcă cine admiră se oglindește în obiectul admirat".¹

Fortând interpretarea s-ar putea afirma că episcopul român se oglindește în persoana împăratului, fapt ce ar transmite implicit o *nostalgie tainică* a pierderii ipostazei arhetipale ambivalente și anume, aceea de rege-preot.

Evenimentul din 1852 poate fi, de asemenea, analizat și dintr-o altă perspectivă, aceea a relatării lui, a narativității lui, circumscrise *cronotopului întâlnirii* în condițiile în care cronotopul semnifică "contopirea indicilor spațiali și temporali într-un ansamblu inteligibil și concret"² prin unitatea discursivă pe care o emite. Întâlnirea dintre ierarh și monarh, în ordinea "cronotopului real al întâlnirii", asumă multiple

semnificații istorice și politice. În planul psihologic și al sensibilităților derulate în actele întâlnirilor, “cronotopul întâlnirii” cuprinde “o mare intensitate emoțional-apreciativă”³ sau “emoțional-valorică”.⁴ Cronotopul întâlnirii în planul literaturii și al narațiunii istorice poate avea “funcții compoziționale, întrucât întâlnirea este “unul dintre cele mai vechi evenimente constitutive ale subiectului eposului”.⁵

În literatură cronotopul întâlnirii provoacă “semnificații semimetaforice sau pur metaforice” pentru ca apoi, transferat în zona profundă, simbolică, de extracție mitologică și religioasă, motivul întâlnirii poate fi asociat cu motivul “aparității”, al *epifaniei*.⁶ Intrările și întâlnirile imperiale, din perspectiva discursului imaginar, asociază ipostaza epifanică a împăratului la cea de împărat munificent și mântuitor.⁷

Evenimentul istoric de la 1852 reproduce simbolic o întâlnire, dar mai ales o reîntâlnire a *regelui și preotului*. Pe de o parte, la limita superioară în timp, în datele profunde ale arhetipului regal, sacerdotul și regele coabitează într-o alcătuire monofizică. Sacerdotul și regele sunt două ipostaze ale aceleiași persoane, ale aceluiași “corpus naturale”, aferente regelui.⁸ Pe alt plan este vorba de o *refacere a unității* primordiale, a desăvârșirii arhetipale a ființei regale, astfel încât întâlnirea dintre monarh (rege) și ierarh (preot) reassemblează valențele mistice ale corpului regal. “Întrucât monarhia își află izvorul în sacru ea este, prin definiție, religioasă”.⁹

Exercitarea puterii regale și, în egală măsură, viața cotidiană, gestică și atitudinile regale se derulează într-un format ritualic, în condițiile în care regele conectează “realul cu imaginarul”¹⁰ și intercesează între divin și uman. Sacerdoțitul regal este o componentă esențială a arhetipului regal. Pentru unele civilizații vechi, “mai ales primitive, regele și preotul se regăsesc adesea reuniți în aceeași persoană”.¹¹

Asocierea rolurilor de preot și rege și, deopotrivă, împletirea teocrației cu monarhia seculară sub complementaritatea *rege-preot* readuce arhetipul regal la un “modus vivendi”.¹² Regele creștin este preot în tradiția biblică davidiană, iar consacrarea regelui prin mirungere, oncțiune, reproduce sensul mistic al desăvârșirii “celor aleși”, conform Sfintei Scripturi,¹³ fapt ce consolidează coexistența sacerdotală a regelui.

Întâlnirea dintre monarh și ierarh este o *realcătuire simbolică* a ființei regale și sacerdotale. Regalitatea sacerdotală, în viziunea Evului Mediu creștin și în derularea istorică a aceluși “modus vivendi” este, însă, una neîmplinită, este, în realitate, “aproape sacerdotală” sau “cvasisacerdotală”,¹⁴ fapt ce angaja de-alungul timpului, în plan teologic, dispute și controverse ce au reverberat în mod pregnant în zona puterii politice.

Întâlnirea dintre ierarh și monarh reprezintă însă o complementaritate “in gratiam” și o reconciliere între cele două calități: sacerdotală și regală. Ambivalența rege-sacerdot din componența persoanei monarhului trimite echidistant spre o alta, și anume, cea reprezentată de sacru și putere, sublimată în persoana regală. Regele este o simbioză între putere și sacerdoțiu, este o *dihotomie împăcată*, prezentă în persoana regală. Suveranul coexistă cu sacerdotul, după cum afirmă R. Caillois, prin faptul că în “putere vom regăsi caracteristicile sacrului și complementaritatea dintre sacru și profan: suveran, popor”.¹⁵

Pe de altă parte, după opinia aceluiași R. Caillois, profanul (puterea) reordonează viața socială de sub imperiul sacrului, predominantă în perioadele de sărbătoare atunci când se produce o “descărcare de activitate și de ordine” și este o perioadă de “agitație și exuberanță”.¹⁶ Dinspre această morfologie socială și dinspre acest reglaj al echilibrului social se deduce și ambivalența simbolică a regelui-sacerdot, care, în plan secundar asumă alternanța și deopotrivă coexistența sacru-profana.

Din perspectiva analitică și deconstructivă a antropologiei istorice această ambivalență se transpune rezumativ, dar cu maximă expresivitate, în formularea lui J. Le Goff privind ritualizarea, gestica și practicile simbolice legate de recuzita puterii regale (coroana, tronul, sceptrul) și anume că, un “simbolism profund ancorat într-o semiologie religioasă... transferă politicul (puterea n.n.) într-o zonă a sacrului”.¹⁷

Evenimentul întâlnirii din iulie 1852 dintre monarh și ierarh a fost prefațat și anunțat de bune auspicii. Episcopul Andrei Șaguna primește în 1850 din partea împăratului un dar de 30.000 de florini pentru bisericile sărace din eparhia sa¹⁸ și este ridicat la rang de baron. Această munificență imperială delimitează momentul întâlnirii, ea fiind egală cu cea care încheie întâlnirea din iulie 1852: “Cu toate că Șaguna fusese învinuit, în Conferința Episcopilor catolici de la Strigoniu că ar fi pericol pentru catolicism... tânărul împărat convins despre vrednicile lui fi dărui totuși, la sfârșitul anului 1850, titlul de baron și îl decoră cu crucea ordinului Leopoldin, *încărcându-l cu laude* (s.n.) pentru meritele lui însemnate. Cu acest prilej Șaguna își alege cunoscuta sa emblemă de baron, explicând că cele șapte coline semnifică cele șapte virtuți creștinești pe care toată viața sa le-a urmat, iar cocostârcul stând într-un picior și ținând în celălalt un ou simbolizează îngrijirea lui neadormită cu care a privegheat asupra sorții poporului român în tot timpul anilor vijelioși, 1848-1849. Cu ocazia călătoriei sale în Ardeal împăratul îl numește

apoi pe Șaguna consilier intim al său (“sfetnic de taină”).¹⁹ Între cele două momente punctate de munificența imperială, momente ce încorporează *admirabilitatea* întâlnirii, se derulează actul propriu-zis al întrevederii dintre ierarh și monarh.

Liberalitatea monarhului se înscrie în practicile simbolice care anturau intrările și întrunirile regale și care conscrie, mai întâi, recompense, danii pentru servicii aduse regalității în virtutea mecanismului “prestațiilor și autorității reciproce” a celui “don royal d’office”,²⁰ apoi un gest de “transgresare a limitelor” și de “înalță exprimare a reciprocității dintre neegali”²¹ și, în al treilea rând, distincțiile, funcțiile, onorurile acordate de împărat, imprimă corpului social marca fidelității față de împărat, ordonează și ierarhizează societatea în virtutea acestei fidelități.²²

Întâlnirea dintre ierarh și monarh are loc în data de 20 iulie 1852 “la marginile banatico-transilvane”, în momentul intrării împăratului Francisc Iosif I dinspre Banat spre Ardeal, pe vârful dealului Coșevița. Momentul întâlnirii se derulează în scenariul tipic intrărilor imperiale: primirea sub un arc de triumf “foarte măreț și pompos înfrumusețat, cu flamure negre-galbene (culorile imperiului n.n.), roșii-albe (steagul Casei habsburgice n.n.) și vinete-galbene-roșii (culorile Ardealului n.n.), cu inscripțiunea “Viribus Unitis” (deviza imperială).²³ Episcopul Andrei Șaguna era postat împreună “cu preoțimea îmbrăcată în odoarele cele mai pompoase bisericești pe partea arcului de către Banat”. Locul și rolul episcopului la această intrare imperială este central pentru că *prezența sa este căutată* de împărat, care “după ce fu întâmpinat de Principele Gubernator și i se prezentară amploaiații militari și civili care se aflau de față, apoi Majestatea Sa își îndreptă pașii către D. Episcop (s.n.)”.²⁴

Întâlnirea cu împăratul este urmată de o cuvântare omagială rostită în limba germană de către Șaguna. Cuvântarea transmite în integralitatea ei fidelitatea dinastică a episcopului și, deopotrivă, apropierea fără precedent a unui ierarh român față de împărat. Sunt marcate câteva aspecte ce ilustrează admirația ierarhului față de monarh, într-un discurs ce situează o serie de “semnificații semimetaforice sau metaforice” specifice cronotopului întâlnirii. Întâlnirea cu împăratul este rezultatul unei fericite decizii a tânărului monarh de a se întâlni cu supușii români, momentul providențial al întâlnirii inducând un *fototropism* care centrează emoția și percepția colectivă la vederea împăratului: “Nici o palmă de loc nu a rămas în monarhia cea mare a Maiestății Voastre, unde nu v-ați îngrijit de popoarele Austriei... Aceasta se vede luminat ca soarele (s.n.) de ostenicioasa călătorie cu care Maiestatea Voastră vă îndurați preagrațios a noroci întreaga monarhie”.²⁵

În aliniamentul aceluiași componente ale cronotopului întâlnirii, momentul primirii și vederii împăratului alimentează un epos. *Povestea* despre perceperea “de visu” a împăratului, care nu face altceva decât să etaleze virtuțile imperiale, este reprodusă generațional cu o finalitate etică mărturisită, aceea de a consolida și a întreține prin intermediul povestirii întâlnirii cu împăratul, văzută ca un eveniment excepțional și memorabil, fidelitatea dinastică: “Această întreprindere mărinimoasă și adevărat împărătească – se arată în discursul lui Șaguna – ne dă o materie bogată nu numai pentru *descrierea* (s.n.) strălucitelor virtuți împărătești... cu care dumnezeiasca Providență au înzestrat pe Maiestatea Voastră într-o măsură atât de mare, dar și pentru *tradițiunile orale* (s.n.), prin care ni se dă o bază nouă de a îmbărbăta și a învăța pe următorii noștri și cei mai târzii *credința și alipirea* (s.n.) către Unsul Domnului”²⁶

În egală măsură, întâlnirea ca subiect esențial al eposului, prin generarea unei povestiri, intră și în strategiile discursului puterii. A fi rege sau împărat nu înseamnă doar palate, bogăție, lux, autoritate asupra supușilor, ci și a fi personajul principal al unei povestiri, al unei istorii scrise.²⁷ A fi puternic este sinonim cu “a se scrie” și “*a se povesti despre tine*”, deoarece “efectul-putere este reprezentarea ei însăși”.²⁸

Un leit motiv al discursului de întâmpinare rostit de Andrei Șaguna în fața împăratului este acela al fidelității și solidarității dinastice. Ele sunt generate istoric și întreținute și reactivate în momente acute sau de urgență. Fidelitatea și solidaritatea dinastică se derulează concentric în jurul persoanei împăratului dinspre îndepărtare spre apropiere, dinspre trecut spre prezent: “Facerile de bine cele preaînalte pe care popoarele Austriei unite, prin urmare și noi, le dobândim de la Maiestatea Voastră... care ne adună astăzi de *aproape* (s.n.) și de *departe* (s.n.) împrejurul Maiestății Voastre...”.²⁹

Discursul lui Andrei Șaguna enunță componentele care articulează fidelitatea dinastică: *credința* (“mult credincioși”) – *venerația* (“simțămintele cele mai adânci venerații”), *supunerea* (“omagiul nostru de supunere”) în schimbul *grației imperiale* (“să ne facem vrednici de grația preaînaltă a Maiestății Voastre”).

Rămâne neîndoielnic faptul că Andrei Șaguna este unul dintre cei mai perseverenți doctrinari ai dinasticismului. Acest *dinasticism șagunian* se elaborează în perimetrul exercițiului politic, național și confesional al ierarhului transilvănean, în care un punct de referință îl reprezintă revoluția din 1848. Anul 1852, al întâlnirii

cu împăratul în Transilvania, revalidează prin atitudini explicite dinasticismul ierarhului, după cum alte momente exponențiale, determinate de contextul istoric și politic reactivează acest dinasticism. Unul dintre momentele care exprimă intensificarea discursului prodinastic îl reprezintă anul 1859, anul războiului Austriei cu Italia, când Șaguna redactează o “adresă specială” a preoțimii ortodoxe, în care se exprimă “evlavioasa alipire către preaînalta casă împărătească”. Este anul în care adversarii săi politici îl condamnă pentru exces de dinasticism sau de “ultraloyalitate”.³⁰ Calea dinastică a fost instrumentată în mod obișnuit de ierarh pentru soluționarea dezideratelor naționale, politice și profesionale românești. Nu este întâmplător faptul că în același an, 1859, apare o nouă ediție din “Datorințele supușilor către monarhul lor pentru folosul școlărilor de lege dreptcredincioasă răsăriteană”, ediție redactată și îngrijită de Andrei Șaguna.³¹ Această ediție, prima apărută în Transilvania, spre deosebire de cele din 1809 și 1847 care au apărut la Buda, comportă câteva modificări în text, care sugerează escaladarea dinasticismului și asumarea autoritarismului ca percepție și discurs al comunității relative la împărat. Fidelitatea către împărat, spre deosebire de cea formulată în ediția din 1847, atinge cote maxime, astfel încât, în prefața ediției din 1859 se menționează: “De unde urmează că supușii atâta lipire și cinste să aibă către Împărat, încât să fie gata a pune pentru el și viața lor”.³²

Raporturile dintre monarhi și supuși, în virtutea unor prestații reciproce, contractuale, pun în evidență “întâlnirea” dintre calitățile imperiale și cele ale supușilor, calificând și standardizând mecanismul în baza căruia funcționează sub semnul exemplarității aceste raporturi: “Noi suntem preaferiți că avem stăpânitoriu *bun, blând și creștin*... Pentru toate acestea supușii sunt datori stăpânitorilor cu *toată ascultarea, credința, dragostea și alipirea*”.³³

Acest manual de “educație civică” al românilor transilvăneni din sec.XIX poate fi socotit, așadar, și o emanație a întâlnirii sau a “complementarității virtuale” dintre ierarh, ca exponent al supușilor și monarh, ca exponent al puterii. În acest manual se definesc calitățile monarhului exemplar, care sunt ierarhizate etic: “bun, blând” și în al treilea rând “creștin”. Comparând aceste calități ale monarhului austriac din sec. XIX cu acele “grandes vertus” ale regilor Franței din sec.XVII, așa cum sunt cele menționate în “Miroirs de Princes”, dar mai ales în “grandes histoires” și “histoires elementaires”, adică manuale de istorie, se constată că în cazul francez calitățile primordiale ale regelui trebuie să fie cele aferente comportamentului

creștin și anume: devoțiunea și pietatea.³⁴ Explicația unor astfel de diferențe poate fi extrasă din faptul că, din raportul teologiei-politică din sec. XVIII și începutul sec. XIX s-au evacuat “extremele” religioase și mistice și s-a regândit întreaga antropologie creștină și, implicit, s-a reevaluat omul social și politic.³⁵

Pe de altă parte, împăratul proiectat sau definit în “Datorințele supușilor” din 1859 relevă – așa cum am arătat – trecerea de la dinasticism la autoritarism, în sensul că monarhul excelează prin atotputernicie, prin deplinătatea puterilor sale.³⁶ Împăratul reprezentat de Francisc Iosif I asumă o “funcție monarhică integrală”.³⁷ Persoana monarhului austriac este însă extrasă dinspre un “Aufklärung catolic” antitetiv cu “secularizarea agresantă din timpul Luminilor”.³⁸ El încă asumă organic religie și putere, asumă preotul, sacerdotul. Monarhia austriacă a generat un cult al împăratului ce venera două valori venite dinspre etic și dinspre religie și anume “însingurarea împăratului și credința sa catolică... și era cu atât mai mistic cu cât, de fapt, singura privire îndreptată spre împărat – o privire cu adevărat deșartă – însemna un profit etic”.³⁹ Se poate afirma că este vorba de o *solitudine înaltă* de tip imperial, ce relaționa cu supușii doar prin credința sa catolică, prin religie, în perimetrul căreia se exersează virtual funcția sa sacerdotală.

La polul opus, acela al supușilor, calitatea primordială este *ascultarea*. Andrei Șaguna, în încheierea discursului său la întâlnirea cu împăratul din 1858, afirmă că “nu vom lipsi niciodată în nevinovăția inimii noastre a servii Maiestății Voastre totdeauna cu credință și *a fi ascultători* (s.n.)”.⁴⁰ În ierarhia calităților înșirate în “Datorințele supușilor din 1859” cea dintâi este ascultarea, urmată de credință, dragoste și alipire.

Relația individului și a comunității cu împăratul, cu autoritățile și cu celelalte componente ale edificiului social sunt definite dinspre o viziune religioasă și organicistă, centrată pe principiul “ascultării”.⁴¹ Supunerea sau ascultarea este cauză a ordinii creștine pentru că “Dumnezeu singur poruncește ca tot omul de stăpân să asculte”.⁴² Semantica ascultării se elaborează dinspre mai multe direcții: ale valorilor etico-religioase, ale societăților de tip catanomic, ale raționalității în planul administrației publice. Acestei semantici îi corespund nivele sau paliere în practica “ascultării”, dispuse concentric dinspre individ spre autoritatea imperială. Într-o circulară din 1790 a episcopului Gherasim Adamovici sunt fixate ierarhiile bisericesti precum și cele laice, în raporturile lor de ascultare de jos în sus și în forma lor adjectivală: “omul mic și omul mare” (individul) – “slăvita varmeghie”

(autoritatea comitanțesă) – “înălțatul crăiesc Guberniu” (autoritatea principatului) – “preainălțatul împărat” (autoritatea imperială).⁴³ Acest principiu organic al ascultării ierarhizate asamblează în mod esențial edificiul habsburgic.

Întâlnirea cu împăratul este, în egală măsură, un moment de reordonare a ierarhiilor sociale transfigurate simbolic în derularea cortegiilor de primire care narativizează, așadar, ierarhii și identități din componența comunității. În principal, intrările imperiale produc – în mod simbolic – o reordonare a edificiului social și politic din perspectiva sistemului omagial de exprimare a loialității și fidelității.⁴⁴ Episcopul Andrei Șaguna, prin autoritatea sa ierarhică, în proximitatea datei întâlnirii cu împăratul, transmite comunității parohiale ordine privind scenariul primirii împăratului, precum și modul de ordonare și ierarhizare a supușilor în așteptarea venirii împăratului. Într-o circulară din 13 iunie 1852, adresată de episcop preoților și poporului, se transmit toate instrucțiunile aferente acestui eveniment. Ierarhul cere ca “în toate locurile de trecere a monarhului să aștepte parohii locului îmbrăcați în odoarele cele mai pompoase bisericesti, ținând în mână Evanghelia și crucea, cu praporele și copii îmbrăcați în stihare, având în mână feșnice aprinse și serafimi, cu tot poporul parohial și cu tinerimea școlară grijită și curat îmbrăcată, pusă în rând toți, ținând flori și ramuri verzi în mâini, ca un semn de bucurie”.⁴⁵ Așadar, în avanscena întâlnirii cu împăratul, ierarhul se prezintă cu *școala și biserica sa*, cei doi piloni pe care se sprijină națiunea română din Transilvania.

Dacă structura cortegiilor de la întâlnirile cu împăratul semantizează componentele sociale, politice, economice, confesionale ale comunităților vizitate de împărat în anul 1852, în plus acestor cortegii li se infuzează dinspre elita românească, în fruntea căruia se plasează Episcopul Andrei Șaguna, o puternică notă ideologizantă extrasă din imperativele acțiunii politice și naționale ce promovau cu insistență și cu toate mijloacele afirmarea națiunii române în cadrul monarhiei multietnice. În circulara menționată mai sus Andrei Șaguna cere ca în contextul sărbătorilor populare ce însoțeau întâlnirea cu împăratul, “ocaziunea aceasta atât de rară să nu rămână nefolosită... inteligența și preoții fără de înfieritoare condamnare nu pot rămâne... dacă nu vor reprezenta toată starea românilor de astăzi... deprinderile lui, ocupațiile lui, produsele lui, atât economice cât și industriale, ca să cunoască bunul monarh că *românul nu a fost și nu e, nici că va fi vreodată trântor* (s.n.) după cum îl înfierează timpii trecuți și că el, pe lângă toate stavilele ce i se opuseră se ocupă și cu manufacte multe, care trag mult, foarte mult în bilanțul productiv al statului”.⁴⁶

Sărbătoarea întâlnirii cu împăratul este, așadar, un prilej de etalare a notelor identitare, de negociere simbolică a imaginii publice a românilor. La sugestia lui Andrei Șaguna, prezentarea de către români a deprinderilor, ocupațiilor, produselor economice realizate simulează, în esență, “acte eficace” și sunt componentele unui mecanism de construire a “eficacității simbolice”.⁴⁷

Dincolo de momentele punctuale, festive din cadrul intrărilor imperiale, întâlnirile cu împăratul se prelungesc în spațiu și timp și implicit în narațiunea istorică prin faptul că Andrei Șaguna îl însoțește pe împărat în restul călătoriei prin Transilvania: “De aici (de la Coșevița n.n.) se întorsese iute la Sibiu, unde iarăși în fruntea unui cler încă și mai numeros îl bineventa din nou, comitându-l (însoțindu-l s.n.) aici în Sibiu, cât și mai departe până la Cluj”⁴⁸ iar la Sighișoara l-a “denumit de consilier intim de stat”.⁴⁹ În planul narațiunii istorice se instalează un *cronotop al drumului* în care însoțirea monarhului de către ierarh semnifică, pe de o parte, adaptarea sau accesibilitatea împăratului la o lume străină, ierarhul prin prezența sa temperând și intermediind șocul straneității, iar pe de altă parte cronotopul drumului netezește “distanțele sociale” între participanții la călătorie și *marchează memorabil* prin “revărsarea timpului în spațiu”, “prin bogata metaforizare a drumului”⁵⁰ drumul vieții lui A. Șaguna, vectorizat de fidelitatea dinastică perseverentă.

În biografia episcopului Andrei Șaguna sunt și alte exemple care prelungesc întâlnirea cu ierarhul. Toate aceste exemple vădesc faptul că ierarhul și monarhul s-au aflat într-o *indelebilă contiguitate*. Andrei Șaguna s-a plasat, în cele din urmă, față de împărat, într-o *proximitate etică și afectivă*. Relevantă în acest sens este mărturia unui prelat romano-catolic, martor al unor astfel de ipostaze: “În anul 1854 episcopul Șaguna a călătorit la Viena la cununia Maiestății Sale, împăratul Francisc Iosif I, la care ocaziune împăratul își arăta deosebita sa considerațiune către dânsul în fața numeroaselor deputațiuni. Atunci a fost când parohul și decanul romano-catolic din Sibiu, Schlauf, care încă participase la acea solemnitate cu episcopul Hainald, întorcându-se la Sibiu, lăți în tot orașul faima despre speciala grație în care este Șaguna la împăratul zicând: “Acum am văzut cu ochii ce trecere are Șaguna la împărat!”⁵¹

Alături de aceste întâlniri și proximități reale se pot detecta și întâlniri virtuale, în sensul că împăratul de foarte multe ori își amintește de ierarh, “îl întâlnește” amintindu-l în diverse împrejurări. În consecință preotul este alocat *anamnezei*, în sensul că împăratul “își aduce aminte” de preot și, mai mult decât atât, își

aduce aminte dinspre resorturile subconștientului de cea de-a doua natură a sa, cea de preot din ambivalența rege-preot. Aceste supoziții pot fi consolidate de o anecdotică punctuală din anul 1855, relatată în memoriile ierarhului: "Guvernatorul (Schwarzenberg n.n.), în vara anului 1855, vrând să călătorească la moșiile sale în Boemia, m-a cercetat și vorbind despre funcționarea volnică a lui Thun, îmi zcea să-l părăsc Împăratului. Eu i-am răspuns că și însumi m-am gândit să fac un asemenea pas dar prea cu greu îmi vine a ridica la Maiestate peana asupra unui ministru în acest timp extraordinar... Schwarzenberg a încuviințat nedumerirea mea, zicând că dânsul sperează la audiența privată, când *Maiestatea după obiceiul său va întreba de mine* (s.n.), i se va da anză (prilej) spre a se exprima către Maiestate despre goanele cu care ministrul Thun tratează trebile noastre bisericesti și școlare. Prilejul acesta, după cum Schwarzenberg pândea, i s-a dat lui la un vânat la Ischl, unde Maiestatea ostenit fiind a șezul pe un trunchi, *chemând la sine pe Schwarzenberg și întrebându-l de mine* (s.n.)... Maiestatea răspunse lui Schwarzenberg că tot ce-mi zace la inimă să pun pe hârtie în formă de recurs... și acesta să-l aștern Maiestății Sale".⁵²

În consecință, toate perspectivele analitice și interpretative, direcționate spre întâlnirile dintre Andrei Șaguna și împăratul Francisc Iosif I nu fac altceva decât să pună la vedere admirabilitatea raporturilor dintre ierarh și monarh, plasate într-un context istoric în care semnificațiile de ordin politic și simbolic nu lipsesc.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

- ¹ A. Dumitriu, *Cartea întâlnirilor admirabile*, București, Ed. Eminescu, 1981, p. 8.
- ² M. Bahtin, *Probleme de literatură și estetică*, București, Ed. Univers, 1982, p. 294.
- ³ Idem, *Cronotopul în roman*, în "Secolul XX", București, nr. 9/1977, p. 97.
- ⁴ Idem, *Probleme de literatură și estetică...*, p. 309.
- ⁵ *Ibidem*.
- ⁶ *Ibidem*, p. 310.
- ⁷ D. Radosav, *Arătarea împăratului. Intrările imperiale în Transilvania și Banat sec. XVIII-XIX. Discurs și reprezentare*, Cluj-Napoca, Ed. Presa Universitară Clujeană, Ed. Dacia, 2002, p. 61.
- ⁸ Cf. E.H. Kantorowicz, *The King's Two Bodies*, Princenton, 1997, p. 438.
- ⁹ J.P. Roux, *Regele. Mituri și simboluri*, București, Ed. Meridiane, 1998, p. 153.
- ¹⁰ *Ibidem*, p. 136.
- ¹¹ *Ibidem*, p. 138.
- ¹² *Ibidem*, p. 148.

- ¹³ M. Bloch, *Regii taumaturgi*, Iași, Ed. Polirom, 1997, p. 324.
- ¹⁴ *Ibidem*, p. 129-131.
- ¹⁵ Cf. J. Ries, *Sacral în istoria religioasă a omenirii*, Iași, Ed. Polirom, 2000, p. 29.
- ¹⁶ R. Caillois, *Eseuri despre imaginație*, București, Ed. Univers, 1972, p. 207-208.
- ¹⁷ J. Le Goff, *Imaginarul medieval*, București, Ed. Meridiane, 1991, p. 446.
- ¹⁸ *Memoriile arhiepiscopului și mitropolitului Andrei Șaguna din anii 1846-1871*, Sibiu, 1923, p. 58.
- ¹⁹ *Mitropolitul Andreiu baron de Șaguna. Scriere comemorativă*, Sibiu, 1909, p. 104-105.
- ²⁰ N. Zemon Davis, *The Gift in Sixteenth Century France*, Oxford University Press, 2000, p. 155-164.
- ²¹ *Ibidem*, p. 72.
- ²² D. Radosav, *op. cit.*, p. 85.
- ²³ "Gazeta Transilvaniei", nr.54/1852, p. 205-206.
- ²⁴ *Ibidem*.
- ²⁵ *Ibidem*.
- ²⁶ *Ibidem*.
- ²⁷ D. Radosav, *op. cit.*, p. 99.
- ²⁸ P. Ricoeur, *Memorie, istorie, uitare*, Timișoara, Ed. Amarcord, 2000, p. 324.
- ²⁹ "Gazeta Transilvaniei", nr. 54/1852, p. 206.
- ³⁰ *Mitropolitul Andrei Șaguna...*, p. 217-219.
- ³¹ N. Popea, *Arhiepiscopul și mitropolitul Andreiu baron de Șaguna*, Sibiu, 1879, p. 322.
- ³² *Datorințele supușilor către monarhul lor*, Sibiu, 1859, p. 2.
- ³³ *Ibidem*, p. 13.
- ³⁴ M. Tyvaert, *L'image du Roi: légitimité et moralité royales dans les Histoires de France au XVII siècle*, în "Revue d'Histoire Moderne et Contemporaine", XXI, oct.-dec. 1974, p. 531.
- ³⁵ Cf. J. Delumeau, B. Plongeron, *Theologie et Politique au siècle de Lumières 1770-1820*, Geneve, Droz, 1973, în "Revue d'Histoire Moderne et Contemporaine", XXI, oct.-dec.1974, p. 637.
- ³⁶ D. Radosav, *op. cit.*, p. 115.
- ³⁷ H. Broch, *Hofmannsthal și epoca lui*, în "Secolul XX", nr.2/1974, p. 6.
- ³⁸ J. Delumeau, *op. cit.*, p. 636.
- ³⁹ H. Broch, *op. cit.*, p. 6-7.
- ⁴⁰ "Gazeta Transilvaniei", nr. 54/1852, p. 206.
- ⁴¹ D. Radosav, *Carte și societate în sec.XVII-XIX*, Oradea, Ed. Fundația Culturală "Cele Trei Crișuri", 1995, p. 144.
- ⁴² G. Potra, *Două foi volante inedite din sec. XVIII*, în "Biserica Ortodoxă Română" nr. 9-10/1967, p. 1049.
- ⁴³ D. Radosav, *op. cit.*, p. 146.
- ⁴⁴ L. Marin, *De la Représentation*, Paris, Gallimard, Seuil 1994, p. 55-56.
- ⁴⁵ "Gazeta Transilvaniei", nr. 52/1852, p. 197.
- ⁴⁶ Idem, nr. 56/1852, p. 198.
- ⁴⁷ L. Marin, *op. cit.*, p. 58.
- ⁴⁸ N. Popea, *op. cit.*, p. 46.
- ⁴⁹ *Memoriile arhiepiscopului...*, p. 58.
- ⁵⁰ M. Bahtin, *op. cit.*, p. 475.
- ⁵¹ N. Popea, *op. cit.*, p. 47.
- ⁵² *Memoriile arhiepiscopului...*, p. 84-85.